

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

AYTATLI, B, KUZULUGİL, A.C, DEMİRCİOĞLU YILDIZ, N, İSPİRLİ, N.S. (2020). Çocukların Aile Turizmindeki Deneyimleri: Erzurum Kenti Örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (1), 263-278.

Çocukların Aile Turizmindeki Deneyimleri: Erzurum Kenti Örneği

Başak AYTATLI (*)

Ali Can KUZULUGİL (**)

Nalan DEMİRCİOĞLU YILDIZ (***)

Nesrin Seda İSPİRLİ (****)

Öz: Günümüzde gelişen turizm endüstrisi ile turizm ve rekreasyon anlayışındaki farklılaşmalar artmış ve bireylerin rekreasyon beklentileri değişmiştir. Bu bağlamda, Aile turizmi kavramı için tüketim niteliği değişikliği oluşmuştur. Çalışmada, Erzurum'da sosyo-ekonomik düzeyleri bakımından farklı 3 okul seçilerek, 8-11 yaş aralığındaki çocukların tatil beklentilerini resim çizerek anlatması istenmiştir. Çıkan sonuçlarda, ekonomik yapının iyi olduğu okullarda, aile ile yapılan deniz turizmi (Fiziksel aktivite)baskın çıkarken, ekonomik refahın düşük olduğu bölgede arkadaşlarıyla mahalle parklarında (Yapılı Çevre) zaman geçirdikleri resmedilmiştir. Sonuç olarak, resimlerde, özellikle orman, dağ ve yeşil alanlar çizilirken, turizm ve tatil deneyimi genellikle su aktiviteleri olarak tercih edilmiştir. Çocukların gelecekte, turizm amaçlı yeni destinasyonlara yöneleceği ve turizm endüstrisinin bölgesel gelişimine katkılar sağlayacağı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Tatil, Ebeveyn, Çocuk, Erzurum Kenti

Children's Experience in Family Tourism: The Case of Erzurum City

Abstract: Differences in tourism and recreation understanding have increased and recreation expectations of individuals have changed. There has been a change in the quality of consumption for the concept of family tourism. In the scope of this study, Three schools with different socio-economic status were identified in Erzurum. Children between the ages of 8-11 were asked to express their holiday expectations by drawing pictures. The results showed that while family tourism was dominated by physical tourism in schools where economic structure was good, they spent time with friends in neighborhood parks (Built Environment) in the region where economic welfare was low. As a result, when drawing forest, mountain and green areas in the pictures, tourism and vacation experience were generally preferred as water activities. It has been determined that children will turn to new destinations for tourism purposes in the future and contribute to the regional development of the tourism industry.

Keywords: Tourism, Vacation, Parent, Child, Erzurum City

*) Arş.Gör. Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (eposta: bashakayt@gmail.com.tr) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0002-4039-293X>

**) Arş.Gör. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (eposta: ali.kuzulugil@atauni.edu.tr) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0003-2288-6749>

***) Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (eposta: nalandemirciogluwildiz@hotmail.com) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0002-4871-1579>

****)Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (eposta: nesrin.seda25@gmail.com) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0003-3529-0231>

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate intihal incelemesinden geçirilmiştir.

Makale Geliş Tarihi: 04.12.2020

Makale Kabul Tarihi: 01.03.2020

I. Giriş

Turizm sektörü geliştikçe bireylerin, fiziksel ve çevresel şartları, yaşam biçimleri, formasyon düzeyleri gibi sosyo-kültürel ayrımları ve yapıları, ekonomik statüleri, geleneksel değerleri vb. faktörler teknolojinin gelişimi doğrultusunda turizmi çeşitlendirmekte ve tatil için ayırdıkları serbest zamanlarında farklılaşmaya neden olmaktadır (Aydın, 2012: 41-42, Aymankuy ve Ceylan, 201: 106). Yoğun kent temposu içerisinde koşturan insanlar, tatillerde huzur bulabilecekleri doğayla dost ve iç içe tatil yapmaya imkân sunan alternatif turizm faaliyetlerine yönelim göstermektedirler (Mansuroğlu ve Kınıklı 2009: 11). Bunun sonucunda doğayla dost, geleneksel kitle turizminin aksine kırsal turizm gibi alternatif turizm etkinliklerinin artmasına neden olmuştur (Aydın, 2012: 41). Turizm hareketliliği birçok farklı doğal ve ya kültürel alana, hem ziyaret hem de konaklama şeklinde yapılabilmektedir. Bu alanlar göller, nehirler akarsular, dağlar ve ovalar gibi doğal peyzaj alanları olabilirken, tarihi yapılar, inanç merkezleri, kentler ve diğer yapıları alanlar gibi kültürel peyzaj mekânları da olabilmektedir (Karafakı ve Yazgan, 2012: 56).

Son yıllarda turizm sektöründe, artan talep doğrultusunda yıl boyu sürekliliği ve yoğunluğunun tüm aylara yayılması ile gelir artışı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunun sonucunda turizm yatırımlarından daha fazla verim sağlamak için alternatif turizm seçenekleri gündeme gelmektedir (Mc Gehee, 2002: 127, Topay ve Parladır, 2015: 301). Aile turizmi kavramı sektörde önemi her geçen gün artan alternatif turizmde yeni bir pazar olmuştur. Aile turizminin diğer rekreatif amaçlı seyahat türlerinden daha hızlı büyüme göstermesinin sebepleri arasında aile bütünlüğünü pekiştirmesi, ebeveynlerin yoğun şehir ve iş ortamlarından uzak daha verimli zaman geçirebilmeleri sayılmaktadır (Aydın, 2012: 42).

Turizmin katılımcılarının tümüne sağladığı sosyal yararlar, aile turizmi için de ilişkilerin güçlenmesi ve iletişimi için fırsat olarak görülmektedir (Carr, 2011: 17; Shaw vd. 2008: 14). Aile turizmine son yıllarda talebin artması, sektörün bireylere tatil deneyimleri için doğal veya kültürel peyzaj kullanım ihtiyaçlarına cevap verecek kapasite ve koşulların sağlanmasının bir sonucudur. Aile turizmi, büyük ölçüde bireylerin demografik özellikleri, kültürel birikimleri, yetiştikleri aile ve çevreden kazanımları, eğitim seviyeleri vb. değerler ile sosyo-ekonomik statüleriyle şekillenen bir olgudur (Berber, 2003: 219).

Turizm pazarında henüz yeni popüler olan aile turizmi kavramını diğer turizm çeşitlerinden ayıran en önemli etken, ailenin bu tatil deneyimlerini yönlendiren ve etkileyen çocuk faktörünün yer almasıdır (Cicero ve Osti, 2018: 125). Akademik çalışmaların aksine turizm endüstrisi, çocukları birer birey olarak görmektedir. Çocuklar ve aileler, insanlarda en yakın ve en birincil duygusal bağı oluşturmaktadır. Bu ilişki,

insanlığı ve toplumu yönlendiren şeydir ve bu nedenle aile, insan faaliyetinin merkezidir (Yeoman, 2008: 6-7). Çocukların seyahat ihtiyaç ve beklentilerini önemsemekte ve onları daha proaktif bir yaklaşımla değerlendirmektedir (Carr, 2011: 215). Aileler çocuklarının özellikle küçük yaşta karar verme ve alışveriş yapma becerilerinin farkına vararak onları bu yapıya dahil etmek istemektedirler (Flurry, 2007: 328). Bu şekilde ortak faaliyetlerin şekillenmesinde yetişkinler çocukların yararı ve mutluluğunu düşünerek, onların aktivitelere eşlik etmelerini önemsemektedir (Carr, 2011: 215; Schänzel, 2015: 143). Dolayısıyla son zamanlarda turizm sektöründe değeri artan ve yeni sayılabilecek bu tür genç pazarların çoğunda aile, turizm işletmecileri tarafından doğrudan veya dolaylı olarak hedef kitle olmaktadır. Ayrıca, pazarlama çalışmaları çocukların genel olarak ailelerin tüketim davranışlarını ve özellikle de seyahat planlamasını belirlemede ne kadar önemli olduklarını ortaya koymaktadır (Arendell, 2000: 1192; Yeoman, 2008: 6-7). Blichfeldt et al. (2011: 146) çalışmalarında, bu konu ile ilgili olarak, çocukların yaşının artmasıyla, egzotik ve deneyim taleplerinin de arttığı ve deniz aşırı tatillere olan eğilimlerinin yükseldiğini belirlemiştir.

Gelecekteki turizm endüstrisi, öncelikle aile bütünlüğünü daha sonra diğer aile gruplarıyla farklı aktivite çeşitlilikleri ve etkileşimleri oluşturmak adına çocukları aktif bir birey olarak ön plana çıkarmaktadır. Bu aktiviteler sırasında çocukların turizm denilince hangi olay veya durumları deneyimlediklerini, bunun sonucunda ruhsal ve fiziksel olarak geri dönüşlerinin hangi boyutlarda belirlendiğini vb. tahminleri önemsemektedir. Bu çıkarımları belirleyen maddi ve maddi olmayan ilişkiler, çocuk odaklı aile turizminin en temel kaynağıdır. Johns ve Gyimothy'nin (2003: 6-7), Legoland çalışmasında, maddi kaynakları (fiziki çevre, gelir durumu vs) maddi olmayan kaynaklara (sosyal etkileşim ve yeni arkadaşlarla tanışma yeteneği, aile yapısı vb.) bağlamaktadır. Doğal kaynaklar (plajlar, hava durumu, manzara ve manzaralar, parklar, açık ve yeşil alanlar) ve insan yapımı kaynaklar (konaklama, yüzme havuzları, su kaydırakları, hayvan korumaları ve spor tesisleri), çocukların tatil ortamından keyif alması için belirleyici unsurlar olarak tanımlanmaktadır.

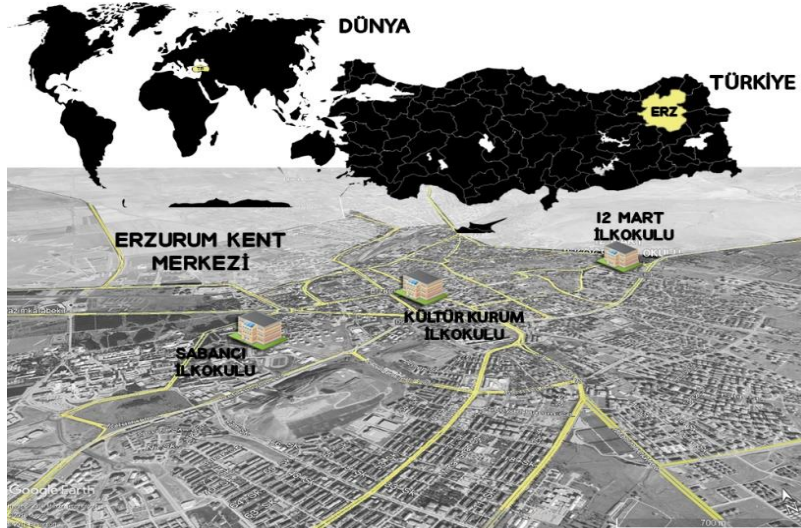
Aile turizminde çocukların aktivitelere nasıl katıldıklarını belirlemek amacıyla, birçok farklı yöntem (gözlem, mülakat vs) kullanılarak tatil deneyimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Cullingford (1995: 121) ve Nickerson ve Jurowski (2001: 21), çocukların tatil deneyimlerini keşfetmek için nitel analizler (gözlem ve anket) kullanmışlardır. Çocuk turizmine odaklanan diğer çalışmalar, çocuklarla ilgili olmasına rağmen, çocuklara pasif aktör olarak yaklaşan yetişkin bir bakış açısı benimsemektedir (Obrador, 2012: 402). Tankuş vd.(2018: 32), Sivas ilinde çocukların gözünde turizm çalışması yapmış ve sonucunda işletmelerin çocukların güvenliğine daha çok önem vermesi, turizm planlamalarına ailede çocuklara daha fazla yer verilmesi çocuklara ilköğretimden itibaren turizm eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu çalışmada, Erzurum Kent merkezinde yer alan ve sosyo-ekonomik deneyimleri, statüleri, çevresel şartları ve yaşamları farklı, Sabancı İlkokul, Kültür Kurum İlkokul ve 12 Mart İlkokul okulları seçilmiştir. 3 okuldan 8-11 yaş aralığındaki çocukların kırsal veya kentsel alanlarda rekreasyonel deneyimlerini, doğal veya kültürel peyzaj

kullanımlarını veya tatil beklentilerini resim çizerek ve sözlü olarak hikâyelerini paylaşarak anlatması istenmiş ve bir sınıflandırma tablosu oluşturulmuştur.

II. Çalışma Alanı ve Özellikleri

Çalışmada, çocukların aile turizmine etkilerini belirlemek amacıyla, Erzurum Kent merkezinde yer alan 3 farklı ilkokulda anket çalışmaları yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığıyla görüşmeler sağlanmış gerekli izinler alınmış ve 3 farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip olan “Sabancı İlkokulu, Kültür Kurum İlkokulu ve 12 Mart İlkokulu pilot okullar olarak seçilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Araştırma yapılan okulların Erzurum Kent merkezindeki konumları

III. Amaç ve Yöntem

Çocuklarla araştırma yapmanın zorlukları göz önüne alındığı zaman, anketler anlaşılır birkaç temel soru ve resim çizerek turizm deneyimlerini belirleme şeklinde düzenlenmiş ve uygulanmıştır (Collier ve Collier, 1986: 117). Görüşmeler sırasında araştırma katılımcıları olan çocukları teşvik edip, akıllarındaki turizm modelini ve ya deneyimlerini ortaya koymak için farklı turizm tiplerini vurgulayan, örnek resimler seçilmiştir (Loeffler, 2004: 538-539). 1 ders saati süresi (40 dakika) boyunca uygulanan çalışma boyunca çocuklara slayt gösterisi olarak bu resimler gösterilmiş ve turizm deneyimleri, beklentileri ve hayallerinin resmedilmesi istenmiştir (Şekil 2). Bu çalışmada 8-11 yaş aralığındaki ilkokul öğrencileri seçilmiştir. 8-11 yaş grubu çocukların seçilme nedeni, yapılan araştırmalar sonucunda, sosyal etkileşimleri kabul etmeye ve anlamaya başladıkları yaşta olarak belirlenmesidir (Blichfeldt et. all, 2011: 138).

Şekil 2: Anketler araştırmacılar tarafından uygulanırken çekilmiş fotoğraflar

Çalışma, küçük çocuklu ailelerin genellikle tatil mevsimi bitimine denk gelen Ekim (2019) ayında, yapılmıştır. Ayrıca bu ayda, ailelerin ve özellikle çocukların tatil hafızası ve turizm deneyimleri daha fazla hatırlanabilir olarak düşünülmüştür. Üç okulun yöneticileri ile temasa geçilip, araştırmanın yapılacağı gün ve saatler belirlenmiştir. Ayrıca çalışmaya katılacak olan öğrencilerin sınıf öğretmenleri ile görüşülüp, anket çalışmaları sırasında yardımcı olmaları istenmiştir. Anket çalışması sırasında öğrencilerin kendini baskı altında hissetmesini engellemek için devam etmek istemeyen öğrencilerin anket çalışmasını yarıda bırakmalarına izin verilmiştir. 3 farklı okuldaki 100 öğrenciye uygulanan anketlerden, 93 tanesi değerlendirmeye alınırken, 7 öğrenci çalışmaya devam etmek istemediklerini belirterek anketlerini bitirmedikleri için değerlendirmeye alınmamıştır.

Çalışmada uygulanan anket, iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım yaklaşık 7 adet sorudan oluşan ve öğrencilerin bireysel özellikleri, tatil algı ve beklentilerinin irdelendiği, çocukların anlayabileceği düzeyde basit ve net soruları içeren bir anket çalışmasıdır. İkinci kısımda ise tatil beklentilerini, tatil boyunca yapmak istedikleri veya yaptıkları aktif veya pasif rekreasyon aktivitelerini A4 boyutunda bir kağıda resmetmeleri istenmiş ve akıllı tahtalarda ders süresi boyunca farklı tatil aktiviteleri gösterilmiştir. Çocukların unutulmaz aile deneyimlerinin oluşumuna katkıda bulunan faktörleri temsil eden altı ana tema belirlenmiş (Şekil 3) ve bunlar doğrultusunda resimler seçilerek, slayt gösterisi şeklinde öğrencilere sunulmuştur. Bu temalar;

- Aile beraberliği
- Fiziksel aktivite (lunapark,vs.oyunlar,dans etme .vs gibi)
- Doğal yaban hayatı/ Hayvanat Bahçesi

- Gastronomi turizmi
- Doğal manzaralar (Dağ tırmanışı, balık tutma, terkking vs. gibi)
- Yapılı çevre olarak kategorize edilmiştir.

Her iki aşamada da gönüllü ve istekli öğrencilerle çalışma tamamlanmıştır.

Şekil 3. Çocukların tatil deneyimini oluşturmak için belirlenen temalar

IV. Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin yaş aralığı 8-11 olup, 9 yaşındaki öğrenci %40 oranındadır. Erkek öğrencilerin sayısı daha fazladır. Doğum yeri Erzurum olan çocukların oranı da yaklaşık %80 civarındadır (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin bireysel özellikleri

Bireysel özellikler	Veriler	Toplam Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş	8	31	31.0
	9	40	40.0
	10	25	25.0
	11	4	4.0
Cinsiyet	Erkek	58	58.0
	Bayan	42	42.0
Okul adı	12 Mart İlkokulu	45	45.0
	Sabancı İlkokulu	32	32.0
	Kültür Kurumu İlkokulu	23	23.0

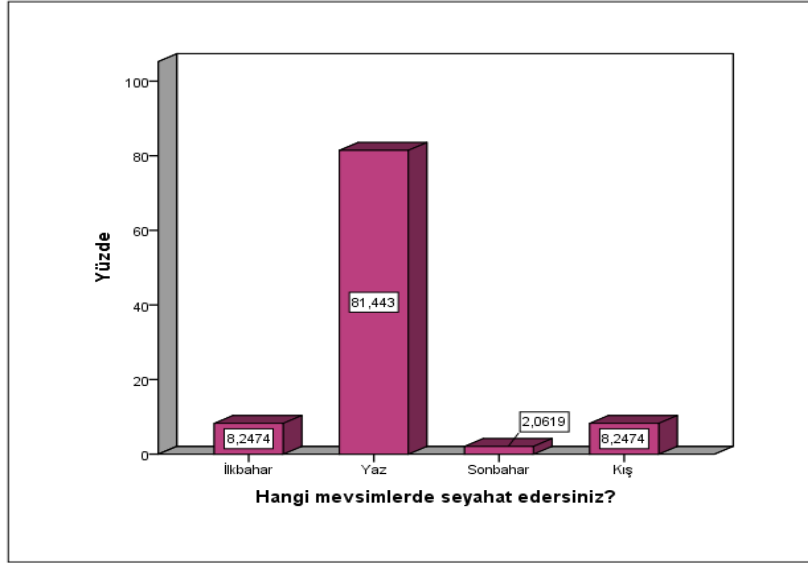
Doğum Yeri	Erzurum	82	82.8
	Diğer	17	17.2

Anketin ikinci kısmında tatil algısı ve beklentilerine yönelik sorularda çocukların tamamı tatil yapmayı sevdiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler seyahat arkadaşı olarak genellikle ebeveyn ve kardeşleri ile tatil yaptıklarını (% 37) belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin seyahat arkadaşı tercihleri

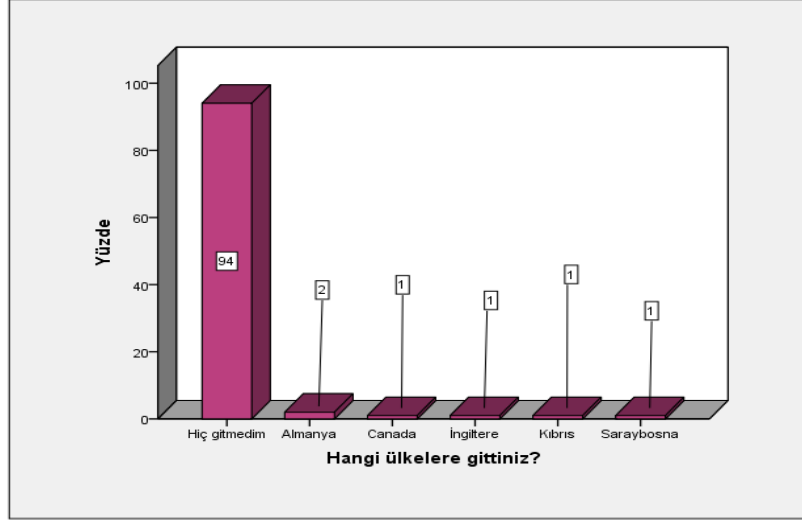
Veriler	Sayı (N)	Yüzde (%)
	Çekirdek aile	37
	Genişletilmiş aile	24
	Diğer yetişkinler	16
	Kayıp veri	23
Toplam	100	100,0

Genel olarak öğrenciler tatil veya benzeri aktiviteleri aileleriyle birlikte yaz mevsiminde yapmaktadırlar (Şekil 4).

Şekil 4. Tatil yapılan mevsim durumu

Öğrencilere yurt dışına çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda, % 94 oranında yurt dışı deneyimine sahip olmadıkları belirlenmiştir. Yurt dışı deneyimi olan öğrencilerin gördükleri ülkeler ise, Almanya, Kanada, İngiltere, Kıbrıs ve Saraybosna olarak ifade edilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Öğrencilerin yurt dışı deneyimleri

Çocuklara yılda kaç kez tatil yaptıkları sorulduğunda %43'ü yılda 1-2 kez cevabını vermişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin bir yıl içerisinde yapmış oldukları tatil sayısı

Yılda kaç kez tatil yaparsınız?	Sayı (n)	Yüzde (%)
1-2 Kez	43	43
2-3 Kez	27	27
3 ve Fazlası	15	15
Hiç	9	9
Toplam	100	100,0

A.Resimlerin Analizi Bulguları

3 okulda çizilen resimler önceden belirlenen 6 ana tema altında sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Genel olarak ise 3 okulda da, resimlerde orman alanları, dağlar ve yeşil alanlar çizilirken, aktivite olarak su bazı aktiviteler tercih edilmektedir. Ayrıca eğlence parkları gibi çeşitli heyecan verici etkinliklerin yoğun olarak yapıldığı ve yapılmak istendiği de ortaya çıkmaktadır (Şekil 6).

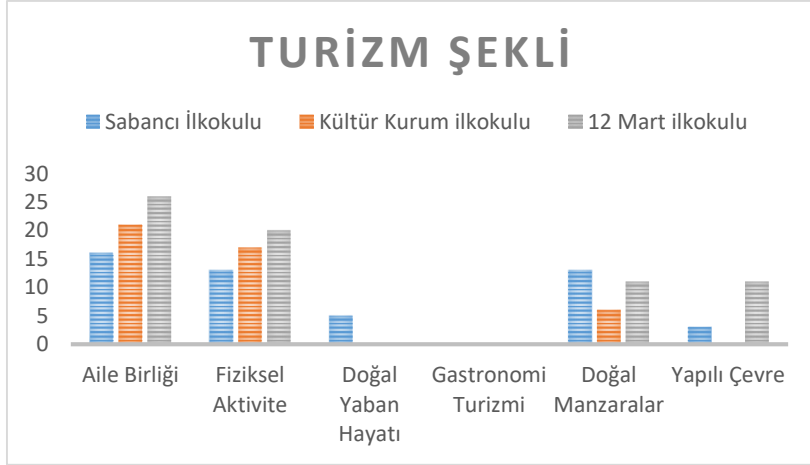

Şekil 6. Çocukların farklı mekan tercihleri

Öğrencilerin resimleri değerlendirildiğinde, % 66'sı aile ile beraber yapılan etkinlikleri resmederken, özellikle deniz ve yüzmeye dayalı tatil deneyim ve tercihlerini (%54) resimlere aktarmışlardır (Şekil 4). Araştırma yürütülen çocuklar arasında doğal yaşam, kırsal alanlar ve köy hayatı temalı tatil deneyim ve istekleri arasında, 93 öğrenci arasından sadece 5'inin doğal yaban hayatını resmettikleri, gastronomi turizmini ise tercih etmedikleri belirlenmiştir (Şekil 7).

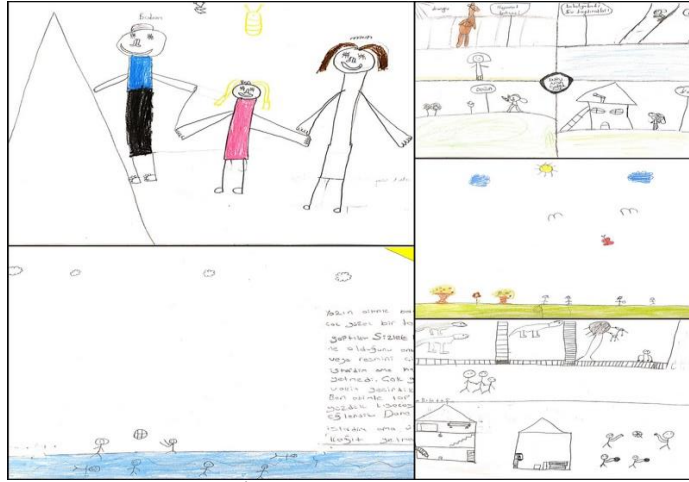

Şekil 7. Çalışma yürütülen ilkokullarda yoğunlukta çıkan sonuçlar (aile birliği ve deniz, dağ, doğa tatili)

Şekil 8: Erzurum’da araştırma yapılan okulların turizm şekli tercih tablosu

Erzurum Kent merkezinde Atatürk Üniversitesi yerleşkesinde yer alan Sabancı İlkokulu’nda yapılan araştırma sonucunda; çizilen resimlerin büyük çoğunluğunda çocuklar aileleriyle yaz tatilini daha çok deniz, kum ve güneşten yararlandıkları ve konaklama yeri olarak otellerin tercih edildiği resimler olarak tanımlanmışlardır. Bunun yanı sıra; kırsal turizm faaliyetlerini gerçekleştirebildikleri memleket ve özellikle köy ziyaretleri de (Aile büyükleri) resimlerde görülmektedir. Farklı peyzaj karakterleri olarak ise; genelde deniz ve kumsallar tercih edilirken, göl kıyısı, dağlar ve yeşil alanlarda çizilen resimlerin bölümlerini oluşturmaktadır. Az olmakla birlikte bazı resimlerde de tarihi yapı, köy hayatı, kampçılık vb. kullanım çeşitliliği algılanmıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Sabancı İlkokulu öğrencilerinin tatil deneyimi

Erzurum kent merkezi Muratpaşa Mahallesi'nde Kültür Kurumu İlkokulu'nda çıkan sonuçlarda çocukların çoğunluğu genel olarak aile ile zaman geçirdikleri ve özellikle yaz aylarında deniz-kum-güneş aktivitesi şeklinde devam eden turizm deneyimi ve isteğine sahip oldukları belirlenmiştir. Diğer öğrenciler ise, kentsel açık-yeşil alanlardan mahalle parkları, kent parkları ve spor sahalarında arkadaşlarıyla çeşitli aktiviteler yaptıklarını resmetmişlerdir. Yine farklı peyzaj karakterlerinden göl ve akarsu çevresinde yapılan aktivitelerin de olduğu resimler bulunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Kültür Kurumu İlkokulu öğrencilerinin tatil deneyimi

Erzurum Yakutiye Sırtı Rabiaana Mahallesi'nde yer alan 12 Mart İlkokulu'nda da sınıf öğretmeni rehberliğinde anket çalışmaları uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirildiği zaman aile birliği bu okulda da önem arz etmektedir. Yapılan resimler değerlendirildiğinde, yine fiziksel aktivite ve özellikle deniz turizmi ön plana çıkarken, yapılan sözlü mülakatlar sonucunda daha çok deniz tatiline gitmeyi hayal ettikleri ortaya çıkmıştır. Ancak diğer iki okuldan farklı olarak yapıyı çevre teması altında yer alan mahalle parklarında arkadaşlarıyla zaman geçirdikleri ve ailelerin sosyo-ekonomik durumundan dolayı tatile gidemedikleri ortaya çıkmıştır (Şekil 11).

Şekil 11. On İki Mart İlkokulu öğrencilerinin tatil deneyimi

V. Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda sürdürülebilir kalkınma kavramı, turizm sektöründe önemi artan bir kavram olmaya başlamıştır. Bu kavram yeni pazarlar oluşturarak sektörde hareketlenmelere ve çeşitlenmelere katkı sağlamaktadır. Aile turizmi, yeni seyahat rotası karar mekanizmasında yetişkin bireylerin yanı sıra çocukların da aktif rol aldığı ve plana dâhil edildiği bir turizm koludur.

Özellikle toplumların sahip oldukları sosyo-kültürel yapıları, ekonomik durumları, inançları, gelenekleri... vb. değerleri, ailelerin eğlenme-dinlenme, rekreasyon beklentileri ve tercihlerini de şekillendirmektedir. Yeni nesil turizm anlayışında, ailelere daha çok çocuklarıyla birlikte, kent hayatının yoğun ve yorucu temposundan uzak, birbirleriyle daha çok zaman geçirecekleri, aile bağlarının bu şekilde daha da güçleneceği fırsatlar sunulmaktadır. Bu kapsamda çevresel unsurlar ön planda tutulup, turizm değerlerini geliştirerek ileriki kuşaklara taşınması hedeflenmektedir. Turizmin sürdürülebilirliği kapsamında aile turizmi doğa, insan ve turizm destinasyonları, yeni aile turizmi biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu şekilde daha kaliteli ve verimli aktivitelerle turizm pazarı güçlenmekte, büyük ölçekte daha bilinçli, özgüvenli, sağlıklı, çevresine duyarlı, bireyler ve toplumların oluşumu sağlanmaktadır.

Yapılan çalışma, Erzurum kent merkezinde yer alan 3 adet ilkokulda, ilk aşama olarak, bir ders saati boyunca sınıf öğretmenlerinin rehberliğinde anket çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. 8-11 yaş grubundan oluşan çocukların anlayabileceği düzeyde hazırlanmış 7 tane yazılı soru uygulanmış ve değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise, asıl turizm deneyimlerini ve isteklerini ortaya koyabilecekleri ve anket çalışmasının temelini oluşturan tatil/turizm aktivitelerinin A4 kağıt boyutunda öğrenciler tarafından resmedilmesi istenmiştir.

Yapılan anket çalışmasında, çocukların bireysel özellikleri ile turizm algısına dair ilişkileri analiz edilmiştir. Özellikler sosyo-ekonomik statülerine göre beraberlerinde kimlerle tatil deneyimi edindikleri önemli olarak bulunmuştur (p: 0,002) (Tablo 4). Özellikle 12 Mart ve Kültür Kurumu İlkokulu'nda çocuklar anne-baba ve kardeşleri ile seyahat ederken, Sabancı İlkokulu'nda ise daha çok aile büyükleri ile (dede-nine) ile tatile gittikleri belirlenmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin beraber tatil yaptıkları kişilerin okullara göre gösterdiği farklılık

Okul adı	Seyahat arkadaşı			Toplam
	Çekirdek Aile	Genişletilmiş Aile	Diğer yetişkinler	
12 Mart İlkokulu	15	0	7	22
Sabancı İlkokulu	10	17	5	32
Kültür Kurumu İlkokulu	12	7	4	23
Toplam	37	24	16	77

Chi-Square Tests			
	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,453 ^a	4	,002

(Önem derecesi $p \leq 0.005$)

Çocukların yıl içinde farklı mevsimlerde tatil imkânları da yine okullara göre farklılık göstermektedir. Sabancı İlkokulu'ndaki çocuklar, yaz ve kış dönemlerinde, ara tatillerde ve yaz tatilinde sık sık tatil yapma imkânına sahiptir. Dolayısıyla öğrenci profili yıl boyu tatil sayısını ve niteliğini etkilemektedir ($p \leq 0.026$) (Tablo 5).

Tablo 5: Yapılan tatil sayısının okullara göre gösterdiği farklılık

Okul Adı	Yılda kaç kere tatil				Toplam
	1-2 Kez	2-3 Kez	3 ve +1	Hiç	
12 Mart İlkokulu	23	6	2	8	39
Sabancı İlkokulu	10	17	5	0	32
Kültür Kurumu İlkokulu	15	4	4	0	23
Toplam	48	27	11	8	94

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,471 ^a	6	,026

(Önem derecesi $p \leq 0.005$)

Çizilen resimlerde oluşturulan temalar gözden geçirildiğinde genel olarak sosyal ekonomik yapının iyi olduğu düşünülen Sabancı İlkokulu'nda resimlerde Aile beraberliği ve Deniz turizmi (Fiziksel aktivite) deneyimi baskın çıkmıştır. Ekonomik yapının düşük olduğu bölgede yer alan, 12 Mart ilkokul 'unda tatil deneyimleri olarak arkadaşlarıyla mahalle parklarında (Yapılı Çevre) zaman geçirdikleri resmedilmiştir. Rhoden ve ark. (2015: 428), çocukların gözünden turizm deneyimleri çalışmasında 9-10 m yaşlarındaki yaklaşık 39 çocuk ile birlikte turizm deneyimlerini incelemişlerdir. Çalışmada, benzer şekilde, çocukların tatilde daha çok fiziksel olarak aktif olabilecekleri, yeni arkadaşlar edinebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri şekilde özgür ve güvenli yerlerde zaman geçirmeyi sevdikleri tespit edilmiştir.

Genel olarak ise 3 okulda da yapılan resimlerde, özellikle orman, dağ ve yeşil alanlar çizilirken, turizm ve tatil deneyimi yoğun olarak su bazlı aktiviteler olarak tercih edilmiştir. Ayrıca eğlence parkları gibi çeşitli heyecan verici etkinliklerin aileleri ile birlikte yoğun olarak yapıldığı ve yapılmak istendiği de ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde, Wu ve ark. (2019: 168), yapmış olduğu çalışmada, Çinli çocukların aile turizmi deneyimlerini araştırmak için 8-11 yaşındaki yaklaşık 139 çocuğa turizm deneyimlerini ve beklentilerini sorulmuş ve resmedilmesi istenmiştir. Araştırma sonucunda çocuklar

aileleriyle veya diğer yetişkinlerle birlikte özellikle doğal peyzaj, kırsal alan turizmi (dağ-orman-göl, vs.) aktivitelerini yapmaktan keyif aldıkları belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada çocukların tatil ve turizm deneyimleri, Erzurum kenti iklim koşullarının, ailelerin bireysel ve geleneksel yapıları, kültürel özellikleri, yıl boyu tatil yapmaya imkan tanımadığından ailelerin kırsal veya kentsel alan rekreasyon deneyimleri genel olarak yaz mevsiminde gerçekleşmektedir. Ancak sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitilmiş ebeveyn sayısı fazla olan Sabancı İlkokulu'nda ise gerek kış tatili gerekse yurt dışı tatil deneyimlerine sahip aileler tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu okulda eğitimini sürdüren çocukların, daha fazla çeşitlilikte tatil deneyimlerini resmettikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak aile turizmi, sürdürülebilir kalkınma ile turizm arasındaki ilişkinin güçlenmesine ve bu şekilde hem çevresel değerleri de korumakta hem de doğa, aile ve destinasyon dengesini sağlayarak turizmin yönetsel sürecine de olumlu etkiler yaratmaktadır. Bu sürecin tamamlayıcısı ve belirleyicisi olarak farklı yaş gruplarındaki çocuklar karar mekanizmasında geleceğin birer turist adayları olarak önemsenmelidir. Yapılacak disiplinlerarası çalışmalarla aile turizminin aktörleri olan çocukların daha sağlıklı, yenilikçi, özgüvenli, yetenekli ve faydalı nesiller olarak yetişmelerini sağlayacaktır. Erzurum kenti için TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2018 verilerine göre; 0-17 yaş aralığındaki çocuk sayısı kent nüfusunun % 62.9' onu oluşturmaktadır (TÜİK, 2018). Bu durum; kent nüfusunun büyük bir kısmını çocukların oluşturduğunu ve gelecekte planlanan her türlü, bölgesel kalkınma projesinde, çocuk nüfusunu göz ardı etmemek gerektiğini ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışmada, potansiyel nüfus büyüklüğü de göz önüne alınarak, Erzurum il milli eğitim müdürlüğü ile çalışma çıktıları paylaşılacak olup, geleceğimizin teminatı olan genç nesillerin ülkemiz ve Erzurum kenti için olumlu katkılar sağlamaları hedeflenmiştir.

Kaynaklar

Kaynaklar

- Arendell, T. (2000). "Conceiving and investigating motherhood: the decade's scholarship", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 62 No. 4, pp. 1192-207.
- Aydın O (2012). "AB'de Kırsal Turizmde İlk 5 Ülke ve Türkiye'de Kırsal Turizm". *Karamanoğlu Mehmetbey Üni. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Derg.* 14 (23): 39-46.
- Aymankuy ve Ceylan(2013). "Ailelerin Turistik ürün Satın Alma Karar Sürecinde Çocukların Rolü (Yerli Turistler Üzerinde Bir Araştırma)", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.Esosder.Org,Issn:1304-0278 Cilt:12 Sayı:45 (105-122) Spring-2013 Volume:12 Issue:45
- Berber Ş. (2003). "Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm Ve Etkileri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, dergisosyalbil.selcuk.edu.tr*

- Blichfeldt, B. S. Pedersen, B. M. Johansen, A. & Hansen, L. (2011). "Tweens on Holidays. In-Situ Decision-Making from Children's Perspective". *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 11(2), 135-149.
- Carr, N. (2011). Children's and families holiday's experience. Abingdon: Taylor & Francis.
- Cicero, L. & Osti, L. (2018). "Guesteditorial". *YoungConsumers*, 19(2),121–126.
- Collier, J. & Collier, M. (1986). Visual anthropology: Photography as a research method. UNM Press.
- Cullingford, C. (1995). "Children's Attitudes to Holiday Overseas". *Tourism Management*, 16, 121–127.
- Flurry, A. L. (2007). "Children's Influence in Family Decision-Making: Examining the Impact of the Changing American Family". *Journal of Business Research*, 60, 322-330.
- Johns, N. and Gyimothy, S. (2003). "Postmodern Family Tourism in Legoland." *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 3 (1): 3–23. doi: 10.1080/15022250310001549 [Taylor & Francis Online], [Google Scholar] 3.
- Karafakı F, Yazgan M. (2012). "Kırsal Turizmde Kavramsal Yaklaşım, Kırsal Turizmin Önemi ve Etkileri". *IJSES Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2): 55-58.
- Loeffler, T. A. (2004). "A Photo Elicitation Study of the Meanings of Outdoor Adventure Experiences". *Journal of Leisure Research*, 36(4), 536-556.
- Mansuroğlu, S. ve Kınıklı, P. (2009). "Alternatif Turizm Alanlarının Saptanmasında SWOT Analizi Tekniğinin Peyzaj Planlama Açısından Uygulanabilirliği: Antalya/Akseki Örneği". *1. GAP Organik Tarım Kongresi*, 574-584, Şanlıurfa.
- McGehee, N. G. (2002). "Alternative Tourism and Social Movements". *Annals of Tourism Research*. 29(1): 12414.
- Nickerson, N. & Jurowski, C. (2001). "The Influence of Children on Vacation Travel Patterns". *Journal of Vacation Marketing*, 7, 19–30.
- Obrador, P. (2012). "The Place of the Family in Tourism Research: Domesticity and Thick Sociality by the Pool". *Annals of Tourism Research*, 39(1), 401–420.
- Rhoden, S. Hunter-Jones, P. & Miller, A. (2016). "Tourism Experiences Through the Eyes of a Child". *Annals of Leisure Research*, 19(4), 424-443.
- Schänzel, H.A. & Yeoman, I. (2015). "Trends in Family Tourism". *Journal of Tourism Futures*, 1(2), 141-147

- Shaw, S.M., Havitz, M.E. and Delamere, F.M. (2008). "I decided to invest in my kids' memories: family vacations, memories, and the social construction of the family", *Tourism Culture & Communication*, 8(1), 13-26.
- Tankuş E., Durmaz C., Öztürk İ., (2018). "Tourism in the Child's Eye: The Case of Sivas Province", *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2018, Cilt(2), 27-34.
- Topay, M. ve Parladır, M. Ö. (2015). "Isparta İli Örneğinde CBS Yardımıyla Alternatif Turizm Etkinlikleri İçin Uygunluk Analizi". *Tarım Bilimleri Dergisi Tar. Bil. Der. Dergi* web sayfası: www.agri.ankara.edu.tr/dergi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. Erişim Tarihi: 20:11:2019 Saat: 14:23
- Wu, M. Y. Wall, G. Zu, Y. & Ying, T. (2019). "Chinese Children's Family Tourism Experiences". *Tourism Management Perspectives*, 29, 166-175.
- Yeoman, I. (2008). *Tomorrow's Tourist*, Elsevier, Amsterdam.